

Skepsis, kansainvälisesti tunnettu nuorten transhoidon vastustamisesta?

IRMA HIRSJÄRVI

Miten Riittakerttu Kaltialan kutsumiseen päädyttiinkään?

VASTUSTIN Skepsiksen hallituksessa nuoriopsykiatri Riittakerttu Kaltialan kutsumista Skepsiksen puhujaksi. Hänen näkemyksensä transhoitojen antamisesta lapsille ja nuorille on saanut vahvaa kritiikkiä transyhteisöltä, eli niiltä ihmisiltä, joita asia koskee.

Hallituksen jäsen **Ville Aarnikko** puolusti kiivaasti Kaltialan kutsumista ehdottomasti parhaana olevana asiantuntijana. Sittemmin kävi ilmi, ettei näin ehkä nyt olekaan. Transhoidoissa tarvitaan laajaa lääketieteellistä yhteistyötä, sillä esimerkiksi hormonihoidot kuuluvat perinteisesti gynekologian, urologian ja sisätautien, leikkaukset kirurgian puolelle. Myös yhteiskuntatieteissä on asiassa tutkimusta.

Kaltialan paikka tässä laajassa kentässä on lapsenpsykiatria. Aarnikon ja hallituksen joidenkin jäsenten asiantuntemuksen mukaan hänellä on pyhä oikea näkemys. Tuntuu oudolta Skepsiksen päätöksen perustaksi.

Kaltialan kutsumisen synnyttämää kritiikkiä eivät Aarnikko ja muutama muu hallituksen jäsen halunneet ymmärtää. Koetimme puheenjohtaja **Otto Mäkelän** kanssa kertoa, kuinka psykiatrian puolella sukupuolidysforia nähdään joskus pelkkänä mielenterveyden ongelmana. Koetimme kuvata, miten transhoitojen tarve ja mahdollisuudet nähdään nyt. Kerroimme, kuinka transihmisten olemassaolo on nyt politisoitu seksuaalivähemmistöjen vastaisen liikkeen agendaksi. Turhaan.

Esitimme puheenjohtaja Mäkelän kanssa vielä tilaisuuteen kutsuttavaksi toista tutkijaa. Saisimme aikaan edes hyvän keskustelun keskeisestä Kaltialan väitteestä: ovatko lasten ja nuorten transhoidot soveliaita. Joidenkin hallituksen jäsenten vastustus esityksellemme oli lievästi sanottuna kiivas.

Asia oli vakava, ei pelkkä ”mielipide-ero”. Transyhteisön puolelta oli jo pyydetty puuttumaan asiaan. Tiedetään, että törkyviestittely kiihtyy aina uudelleen tällaisen transhoitojen vastaisen esiintulon jälkeen. Näin kävi nytkin. Tästäkään ei joillakin hallituksen jäsenillä ollut ymmärrystä: että Skepsis heikensi tapahtumallaan suoraan transihmisten elämää.

Ville Aarnikko ja häntä tukeneet hallituksen jäsenet eivät siis halunneet hyvää keskustelua, vaan pitää kiinni omasta uskomuksestaan.

Kirjoitimme siksi asiasta Otto Mäkelän kanssa vastineen Skeptikkoon 1/2023 yhdessä (Puheenjohtajan pals-

ta: Skepsis ja politiikka). Nimeni ei jostakin syystä pääsyt siihen mukaan. Samassa lehdessä ilmestyi jo vastine vastineelle. Siinä Ville Aarnikon et al. mukaan kutsun takana oli ”ehdoton hallituksen enemmistö”. Äänet jatkautuivat 4–3, yksi ei ottanut kantaa.

MIKSI JUURI SKEPSIS?

JOUDUIN PIAN TAPAHTUMAN JÄLKEEN vastailemaan Twitterissä nimimerkkien takaa esitettyihin väitteisiin lasten ja nuorten transhoidoista. Kävi ilmi, että nosteenä oli Skepsiksen järjestämä Kaltiala-tilaisuus. Siksi kysymys ”Miksi juuri Skepsis?” on relevantti. Vastaukseksi ei riitä Aarnikon et al kommentti ”kun muutkin USA:ssa ja Englannissa”.

Aarnikko et al perustelivat vastineen vastineessaan pitkään Kaltialan valintaa ”ehdottomasti parhaana” asiantuntijana. Esittämämme tutkija olisi ollut vähintään yhtä asiantunteva keskustelija teemasta. Sellainen ei kelvannut.

Aarnikko vetosi omaan (!) asiantuntemukseensa arvioida Kaltialan parhaus asiantuntijana. Olisi ehkä syytä päivittää, millä ja kenen mittareilla Skepsiksen hallituksessa arvioidaan tutkijan ansioituneisuutta. Käsittäakseni Aarnikko ei ole minkään alan tutkija.

Aarnikon et al:n kirjoittamassa vastineen vastineessa esitellään mm. Ruotsin tiukempaa transhoitojen linjaa ja ”päättämistä kokeellisen tutkimuksen nimitykseen”. Esimerkiksi sitä ei kerrota, että *Karoliinisen instituutin* blokkeritutkimus transhoitojen luustovaikutuksista toki kertoo pitkittäistutkimuksen puutteesta, mutta ei suinkaan tarpeesta lakkauttaa hoitoja.

Vastineen vastineessa käytetään turhaa draamaa. ”Kokeellinen hoito” ei suinkaan tarkoita Jekyll ja Hyde-tasoa vaan sitä, että laajaa kliinistä vertaisarvioitua tutkimusta ei vielä ole tehty. Lasten ja nuorten transhoitoja on alettu pohtia ja toteuttaa kliinisesti jo 1990-luvulla.

Ville Aarnikko et al. kertovat myös dramaattisesti Englannin *National Health Servicen* tekemästä *Tavistock Clinickin* sulkemisesta. No, klinikan toiminta ei ole lopunut. Ainoa Englannin transhoitoja antava lääketieteellinen klinikka sai runsaasti valituksia kaksivuotisesta hoitoonpääsyjonosta. Tarkoitus onkin avata useampia klinikoita eri puolelle maata. Muutakin kritiikkiä klinikasta toki löytyi. Ei ihme, Englannin terveydenhuollon

ja transajatusten nykyisellä tasolla.

Tässäkin yhteydessä kerrotaan dramaattisesti, että ”jatkossa henkilöt, joille hormonihoitoa harkitaan, tullaan kirjaamaan tieteelliseen seurantatutkimukseen, jota asiasta saadaan tarkempaa tietoa”. Sellainen on nimeltään seurantatutkimus, ei sen kummempi.

VAIN PELKKÄ TIEDONHALU?

VILLE AARNIKKO et al. kirjoittavat vastineen vastineeseen, että heillä ei ole ollut mitään poliittista agenda – vain ”pelkkä tiedonhalu” Kaltialan kutsumisen ja toisesta puhujasta kieltäytymisen kanssa. Moni asia tässä tiedonhalussa ihmetyttää.

Ville Aarnikko et al kertovat vastineessaan itse sinnikkään vastustuksensa kutsua ketään muuta Kaltialan lisäksi. Miksi näin?

Miksi ei kutsuttu transnuorena erittäin vaativan psykologisen arvioinnin läpikäynyttä aikuista kertomaan prosessista?

Miksi ei kutsuttu nuorisotutkijaa kertomaan paineita, joita transnuoret ja heidän läheisensä saavat kokea?

Miksei Kaltiala kertonut, miten varhain lapset tunnistavat oman sukupuoli-identiteettinsä? Päätoimittaja **Risto K. Järvisen** Kaltialan esityksestä tehtyjen muistiinpanojen pohjalta kirjoitettu teksti lehdessämme kertoo, ettei asiaa käsitelty mitenkään.

Miksi ei päästetty erinomaista asiantuntijaa puhumaan, kun sellaista esitettiin? Tarjottiin kyllä tilaa ”kommentille yleisön joukosta”. Sellainen päätös on poliittinen valinta arvottaa asiantuntijuutta.

Aarnikon et al:n mukaan toisen tutkijan puhumaan kutsuminen olisi ollut Kaltialan loukkaamista tutkijana. Kysymys kuuluu, kysyttiinkö Kaltialalta. Jos ei, miksi? Enpä ole kuullut, että tutkija kieltäytyisi kategorisesti toisen tutkijan kanssa keskustelusta, jos kyseessä on yhteinen kiinnostava tutkimusaihe.

Käyty keskustelu Skepsiksen hallituksessa oli näin tutkijan näkökulmasta käsittämätön.

SE POLITIIKKA

TÄMÄ TRANSKESKUSTELUPROJEKTI kuulostaa, tuoksahtaa ja näyttää poliittiselta kaikista edellä mainituista syistä. Menetimme myös kallisarvoisen mahdollisuuden ymmärryksen lisäämiseen, kun sitä rajusti vastustettiin Skepsiksen hallituksen sisällä.

Skepsis-yhdistyksen säännöissä kerrotaan halu edistää kiisteltyjen tai erittäin poikkeuksellisten väitteiden tieteellistä tarkastelua. Mitä sellaista transhoidoissa on? Natsit tuhosivat maailman ensimmäisen transhoitojen klinikan jo vuonna 1933, ja julkisesti polttivat sen kirjaston. Eivät transihmiset ole uutta, kirurgisia toimenpiteitä löytyy muinaislöydöistäkin.

Raju transvastaisuus taas on poikkeuksellinen ilmiö. USA:ssa muutetaan osavaltioista toiseen republikaanien translakeja estävien lakiesitysten mukaan oman tai translasten hoidon saamiseksi. Transihmisten häirintä, pahoinpitelyt ja tapot ovat lisääntyneet, ja tekijöinä ovat äärikon-

Irma Hirsjärvi

Kirjoittaja on nykykulttuurin tutkimuksen tohtori. Harrastuksensa kautta hän on tutustunut laajaan seksuaalisen suuntautuneisuuden kirjioon, ja henkilökohtaisesti tuntee monia transihmisiä. Hän on seurannut pitkään sukupuolivähemmistöihin ja erityisesti transihmisiin kohdistetun vainon lisääntymistä maailmalla. Tätä vastineen vastineen vastinetta varten hän kävi keskusteluja alan asiantuntijoiden kanssa. Hän ei itse väitä olevansa transasioiden asiantuntija. Hän pyrkii tarkastelemaan asiaa lääketieteen ja tutkimuksen kautta. Hän on sangen hyvin perillä siitä, millaisia intohimoja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvat lainsäädännön muutokset herättävät täysin asiaa tunteuttomissa ihmisissä. Hän hämmästelee sukupuolten ja lisääntymisen moninaisuutta eläin- ja kasvimaaailmassa ja suosittaa jokaiselle siihen tutustumista.

servatiivit ja -oikeistolaiset ryhmät. Tämä yhteiskunnallinen konteksti tekee tapahtuneesta poliittisen teon.

Juuri nyt disinformaatio roihuaa. Sytykkeenä käytetään tunteisiin vetoavia väitteitä, kuten ”eikö lapsia saa suojella”. Näen, että Skepsiksen ei tule lähteä yhden totuuden todistajaksi asioissa, joissa saadaan jatkuvasti uutta tieteellistä tietoa. Näin erityisesti silloin, jos ei ole edes keskusteluyhteyttä ihmisten kanssa, joita asia koskee.

On tunnettua, että populistiset puolueet ja äärioikeisto käyttävät esimerkiksi TikTokissa vaikuttamiskeinona vahvasti tunteisiin vetoavia ja shokeeraavia esiinnostoja. Olivatko hallituksen jotkut jäsenet jääneet jumiin tällaiseen tunnetilaan transkysymysten kanssa?

TULOS: SKEPSIS TRANSHOITOJEN KRITISOIJANA

TWITTERISSÄ ILAKOIDAAN: ”Riittakerttu Kaltiala, an internationally known professor of adolescent psychiatry with a research record on gender dysphoria, gave a public lecture this week in Helsinki. Thank you to the Finnish association of skeptics @SkepsisFinland for organising the event!”

Skepsis otti numerossaan 2/23 neljän ja puolen sivun verran kantaa lääketieteellisen hoidon toteuttamiseen. Tekstissä kyseenalaistetaan transnuorten itsemurhariski ja lääkärin suulla annetaan kategorisesti parhaimmaksi lääketieteelliseksi neuvoksi blokkeri- ja leikkaushoitojen tekemättä jättäminen. Tämä on rajua ohjeistusta, myös Kaltialan nuorille potilaille, jotka yrittävät päästä hoitoihin.

Tiedotuksen näkökulmasta tämä on tabloidityyppistä tarinankerrontaa. Lehtemme kuvassa Kaltiala on tun-

nistamattomana silhuettina, koska hän oli kieltäytynyt kuvasta ”tilanteen kuumenemisen” vuoksi. Pian hän kuitenkin hymyili iltapäivälehdessä aivan samoissa asioissa.

Näen ongelmallisena jopa joidenkin hallituksen jäsenten suulla lehdessämme kritiikittä toistamassa USA:n äärioikeiston ahkerasti tuottamia näkemyksiä esimerkiksi *hiljentämisen kulttuurista* tai *woke*-vaaroista. Sananvapaus kyllä sallii missä vain näiden esittämisen, Skeptikko-lehden sivuilla odottaisin analyttisempää julkaisupolitiikkaa.

Päätoimittajalle tiedoksi: ei ole olemassa *kuumaa perunaa* siitä, onko olemassa translapsia. Heitä on. He eivät ole fantasiaolentoja, joiden olemassaolosta voi hehkuttaen spekuloida. He ovat lapsia. Heitä tulisi suojella.

Loppusanoiksi sanon tämän, jota en saanut mitenkään hallituksen ”joillekin jäsenille” perille. Kaltialan tutkimusryhmä tekee hyvää työtä. Kyse tässä on

Skepsiksen tarkoitus on:

- Edistää kriittistä ajattelua, **tieteellisen** tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteeseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta.
- Edistää kiisteltyjen tai erityisen poikkeuksellisten väitteiden tieteellistä tarkastelua.
- Edistää keskustelua tieteelliseen maailmankuvaan liittyvistä tärkeistä aiheista.

Kaltialan henkilökohtaisista näkemyksistä, ja siitä, mihin ja kuinka tutkimustuloksia käytetään poliittisella kentällä. Nämä voivat olla hyvin eri asioita. Kuten nyt nähtiin.

KESKUSTELUA

Tiedelukutaidon opettaminen Skepsiksen keskeinen työsarja

JAN LÖFSTRÖM

SKEPSIS RY:N JÄSENENÄ olen seurannut kiinnostuneena keskustelua yhdistyksen tulevaisuudesta. Minulla ei ole kumouksellisen uutta sanottavaa, ja olen saattanut jättää huomiotta tärkeitä puheenvuoroja, mutta jättäisin hautumaan pari ajatusta.

Yhdistyksessä on varmaan joskus pidetty hallituksen, toimituksen ja tieteellisen neuvottelukunnan yhteinen strategiaseminaari. Olisiko sellaiselle (taas) tarve tai onko sellainen jo suunnitteilla? Seminaariin voisi liittyä avoin yleisöseminaari Skepsiksen tulevaisuudesta ja sen osana aihetta koskeva paneelikeskustelu. Paikalle voisi kutsua *Tiede-* ja *Tieteessä tapahtuu* -lehtien tai *Helsingin Sanomien* tiedetoimituksen edustajan paneelin osanottajaksi tai tilaisuuden raportoijaksi. Ilmeisesti Skeptikko-lehdellä omalla tahollaan on jo ollut antoisa kehittälyseminaari *Voima*-lehden ja vastaavien julkaisujen kanssa, ja se vaikuttaa lupaavalta.

Ehkä jotain näivettyneisyyden hengähdystä on tosiaan ollut yhdistyksen toiminnassa, ja se on tavallinen ilmiö tieteellisissä seuroissa nykyään. Yhdistyksen tehtävää on kaiketi hyvä kirkastaa, ja puhuisin sen puolesta, että tiedelukutaidon opettaminen on Skepsiksen keskeinen työsarja, liittyvät konkreettiset aiheet siten terveys-, rajatieto- tai muihin kysymyksiin. Some-näkyvyys, yhdistyksen valovoimaiset edustajat ja niin edelleen ovat tärkeitä, mutta alisteisia asioita yhdistyksen tehtävälle.

Olen joskus yhdistyksen vuosikokouksessa esittänyt, että tieteelliseen neuvottelunsa olisi edellä sanottua tiedelukutaidon opettamistehtävää ajatellen hyvä värvätä mukaan kasvatustieteen edustaja, jollaisia omissa kollegoissanikin olisi uskoakseni löydettävissä. Neuvottelukunnan tehtävä kuvataan yhdistyksen säännöissä, mutta mitä neuvottelukunta varsinaisesti tekee ja mitä panosta sen jäseniltä odotetaan? Ehkä sitäkin asiaa voisi terävöittää ja neuvottelukuntaa aktivoida. Se rinnastuu mielessäni journalien *editorial boardiin*, jotka ovat joskus hiljaiselossa, mutta joskus hyvinkin aktiivisia ja linjakysymyksissä tukena journalien toimitukselle ja mahdolliselle hallitukselle.

Kyse on tietenkin resursseista eli työtunneista, ja pohdiskelen, onko epärealistista tai kannattamatonta viedä Skepsiksen viritystä hiukan enemmän sinne päin, mistä aikoinaan lähdeittiin eli mukana olisi keskeisesti juuri tiedemaailman toimijoita. Nykyinen ansaintalogiikka tiede- ja yliopistomaailmassa ei tosin ole otollinen tätä ajatellen, mutta nuoria innokkaita akateemisia saattaisi löytyä, ja onhan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ansiolle oma sarake ansioluetteloissa. Yhdistyksen alueellinen toiminta on jo vanhastaan sijoittunut vahvasti yliopisto- ja korkeakoulupaikkakunnille.

Kirjoittaja on Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen historiallis-yhteiskunnallisen kasvatuksen professori.